

بسمه تعالی

پایان نامه کارشناسی ارشد

موضوع: هنجاریابی پرسشنامه جو اجتماعی - عاطفی مدرسه و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی

استاد راهنما:

دکتر ابوالفضل کرمی

استاد مشاور:

دکتر علی دلاور

رشته: مشاوره مدرسه

استاد داور:

دکتر فلسفی نژاد

دانشجو:

فاطمه پاشا امیری

تابستان ۸۸

تقدیم به

آئینه افتادگی و صلابت پدرم

و تندیس سادگی و نجابت مادرم

آن دو الهه ای که نیاسودند تا بیاسایم

آن دو که وجودم برایشان همه رنج بود و وجودشان برایم همه

مهر.

تقدیم به

همسرم

همدم لحظه های شادی و اندوه

و یاور پاک و بی ریای هستی ام،

به پاس تمام خوبی هایت ، محبت هایت ، استواری هایت ،

سپاس ناچیز مرا بپذیر که شایسته ترین تقدیم همین است.

با تشکر و قدردانی از استاد فرهیخته جناب آقای دکتر ابوالفضل
کرمی بخاطر الطاف بی دریغشان، که با راهنمایی های ارزنده و
کارسازشان راه را بر من هموار کردند.

استاد گرانقدر جناب آقای دکتر علی دلاور که با صبر و حوصله در
مقام مشاور در طول پژوهش از هیچ کمکی دریغ نکردند.

استاد ارجمند جناب آقای دکتر فلسفی نژاد که با قبول داوری این
پایان نامه با ژرف نگری و راهنمایی های بجا اینجانب را از نظرات
سازنده شان بهره مند ساختند.

چکیده

هدف از این پژوهش هنجاریابی پرسشنامه جو اجتماعی- عاطفی مدرسه برای دانش آموزان مقطع راهنمایی شهر تهران می باشد. نمونه پژوهش را ۴۵۰ نفر از دانش آموز دختر تشکیل داده اند که به روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای از مناطق ۱۹ گانه شهر تهران انتخاب شده اند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه جو اجتماعی- عاطفی مدرسه است، که دارای ۵۹ سؤال می باشد. این پرسشنامه در مرحله مقدماتی روی ۵۰ نفر اجرا شد و پس از تحلیل سئوالات پرسشنامه نهایی با ۴۵ سؤال مورد بررسی قرار گرفت.

پایایی آزمون در مرحله مقدماتی از طریق بازآزمایی ۶۸٪ و همسانی درونی با استفاده از روش کودریچاردسون ۸۱٪ بدست آمد.

روایی آزمون از طریق روایی محتوایی و روایی سازه مورد بررسی قرار گرفت. برای بررسی روایی محتوایی از نظر متخصصان استفاده شد و برای بررسی روایی سازه از روش همبستگی همگرا و تفاوت های گروهی و تحلیل عاملی استفاده شد و برای این منظور پرسشنامه جو اجتماعی- عاطفی با آزمون عزت نفس کوپر اسمیت همبسته شد که ضریب همبستگی رابطه بین دو متغیر از طریق همبستگی پیرسون ۶۲٪ بدست آمد.

پس از ارتباط معنادار بین دو متغیر (همگرایی پرسشنامه جو عاطفی اجتماعی با عزت نفس کوپر اسمیت) به این نتیجه رسیدیم که آزمون از روائی سازه قابل قبولی برخوردار است.

جهت بررسی ساختار عاملی پرسشنامه از روش تحلیل عوامل استفاده شد. در تحلیل عوامل ۳ عامل نسخه اصلی (پذیرش و حمایت، ساختار و استقلال) مورد تایید قرار گرفت، البته عامل پذیرش و حمایت در پرسشنامه مذکور هر کدام به عوامل جداگانه ای تبدیل شدند و ۸ سؤال از ۴۵ سؤال ریزش کرد و پرسشنامه نهایی با ۳۷ سؤال تایید شد.

فهرست

فصل اول

مقدمه	۱۰
بیان مسأله	۱۱
اهمیت و ضرورت پژوهش	۱۲
سوالات تحقیق	۱۳
اهداف تحقیق	۱۳
تعریف مفاهیم	۱۴
تعریف عملیاتی	۱۵

فصل دوم

مقدمه	۱۷
جو مدرسه	۱۹

۱۹	تعریف جو مدرسه.....
۲۰	انواع جو سازمانی طبق مدل هاپلین و کرافت
۲۲	جو اجتماعی - عاطفی مدرسه
۲۳	نقش معلم در ارتباط با جو اجتماعی - عاطفی مدرسه.....
۲۴	نقش مدیر در ارتباط با جو اجتماعی - عاطفی مدرسه.....
۲۶	نقش مدیر در ارتباط با اولیا.....
۲۷	جو اجتماعی - عاطفی مدرسه و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی
۲۷	نقش معلم در ارتباط با دانش آموزان
۲۹	نقش دانش آموزان در ارتباط با یگدیگر
۲۹	شیوه کنترل دانش آموزان در مدرسه و پیشرفت تحصیلی
۳۰	فعالیت های فوق برنامه و پیشرفت تحصیلی
۳۱	ارتباط خانه و مدرسه و پیشرفت تحصیلی
۳۲	ارتباط با دوستان و پیشرفت تحصیلی
۳۳	آزمون سازی و هنجاریابی
۳۳	تعریف اندازه گیری
۳۴	نظریه های اندازه گیری
۳۴	نظریه کلاسیک
۳۴	نظریه سؤال - پاسخ
۳۵	آزمون

۳۵	مراحل ساختن آزمون های استاندارد شده
۳۵	تعیین هدف های تهیه آزمون
۳۶	تهیه محتوای فرم تجربی آزمون
۳۶	اجرای فرم تجربی آزمون
۳۶	تجزیه و تحلیل سئوالات آزمون
۳۷	وارسی تجزیه و تحلیل سئوالات
۳۷	تهیه تنظیم جداول نرم آزمون
۳۷	مطالعه در مورد روایی ملاکی و روایی سازه
۳۷	ویژگی های آزمون
۳۸	درجه بندی
۳۸	پایایی
۳۹	روایی
۴۰	روایی محتوایی
۴۰	-روایی ملاکی
۴۰	-روایی سازه
۴۱	استاندارد بودن
۴۱	هنجاریایی
۴۲	انواع هنجار
۴۳	تحقیقات انجام شده در داخل کشور

تحقیقات انجام شده در خارج کشور ۴۶

فصل سوم

مقدمه ۵۳

نوع تحقیق ۵۳

تعیین و تعریف جامعه آماری ۵۳

جامعه آماری ۵۳

حجم نمونه ۵۴

روش نمونه گیری ۵۵

ابزار پژوهش ۵۵

شیوه اجرای پژوهش ۵۵

روش نمره گذاری ۵۶

پایایی و روایی آزمون ۵۶

پایایی مقدماتی ۵۶

پایایی بازآزمایی ۵۶

پایایی همسانی درونی ۵۷

روایی مقدماتی ۵۷

روایی محتوایی ۵۷

روایی سازه ۵۸

روش اجرا ۵۸

روش تجزیه و تحلیل ۵۹

فصل چهارم

مقدمه ۶۱

۴-۱: توصیف داده ها ۶۱

۴-۲: تحلیل داده ها ۶۴

ارائه یافته های پژوهش با توجه به یافته های پژوهش ۶۴

سؤال اول ۶۵

سؤال دوم ۶۸

آماده کردن ماتریس همبستگی ۷۱

سؤال سوم ۷۴

استخراج عوامل اولیه ۷۴

روش استخراج: تحلیل مؤلفه های اصلی ۷۷

انتخاب عامل ها ۸۱

چرخش عامل ها ۸۳

روش چرخش: تحلیل مؤلفه های اصلی ۸۴

سؤال چهارم ۹۲

سؤال پنجم ۹۸

۱۰۲.....تعیین نقطه برش

۱۰۳.....سؤال ششم

فصل پنجم

۱۰۶.....پیشگفتار

۱۰۷.....بحث و نتیجه گیری

۱۱۳.....محدودیت های پژوهش

۱۱۴.....پیشنهادات

۱۱۵.....منابع فارسی

۱۱۹.....منابع لاتین

۱۲۱.....پیوست

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

در هر "نظام آموزشی"^۱، ابتدا اهداف و آرمان‌ها تدوین می‌گردد و سپس از طریق برنامه ریزی آموزشی و تقطیع زمانی، در جهت رسیدن به این اهداف گام برداشته می‌شود.

به جرات می‌توان ادعا نمود که یکی از مهمترین اهداف یک نظام آموزشی، همنوایی دانش آموزان با جامعه است. اما این کلام کلی تر از آن است که از آن نتیجه‌ای بتوان گرفت، به بیان صریح تر، هدف و خواسته اصلی یک نظام آموزشی تربیت نو نهالان و فرزندان یک نسل مطابق نیازها، آرمان‌ها و مقاصد فرهنگی یک جامعه است. علاوه بر این، وظیفه یک نظام آموزشی تنها تربیت یک نیروی انسانی متخصص برای مشاغل گوناگون و صنایع یک کشور نیست، بلکه یک نظام آموزشی، خواهان تعلیم و تربیت فرزندان یک نسل مطابق آرمان‌ها و ارزش‌های فرهنگی جامعه و تربیت شهروندانی از هر جهت مفید برای جامعه است (کاشانی، ۱۳۸۰).

لذا برای دست‌یابی به این اهداف نخست جو مدرسه باید مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد و راهکارهایی جهت شناخت مدرسه ارائه شود.

موضوع جو مدرسه^۲ و اثرهای آن بر عملکرد کلی مدرسه در دهه‌های اخیر توجه پژوهشگران بسیاری را به خود جلب کرده است. برخی از پژوهشگران معتقدند که جو مدرسه در میان سایر متغیرهای مربوط به مدرسه از عوامل نادری است که می‌توان با دستکاری آن به تحقق اهداف تربیتی کمک کرد. همچنین نتایج دسته‌ای از پژوهش‌ها حاکی از آن است که رضایت اعضای سازمان مدرسه از جو مدرسه، خود یک ارزش اساسی محسوب می‌شود، بنابراین، اقدام‌هایی که در جهت بهبود صورت می‌گیرد، تنها به منظور تسهیل موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نیست، بلکه دلایل

¹-Educational System

²-Atmosphere of school

انسانی نیز ایجاب می کند که هر فرد بتواند در محیط کار و تحصیل خود از فضای روانی سالم، پذیرا، عقلانی و آرامبخش برخوردار شود (اینسکو^۱، ۱۹۹۷).

در طول دهه های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ برای اجرای تغییرات مهم در مدارس بحث جو و فضاهای فرهنگی نیز مطرح شد که اصلاحات زیادی در آموزش و پرورش ایجاد کرد. از میان کسانی که به اصلاحات آموزشی با تاکید بر جو مدرسه و تغییر در آن دل بسته بودند می توان به گودلد^۲ و سایزر^۳ اشاره کرد. آنان در جواب این سوال که جو مدرسه چیست؟ مطرح می کنند: جو مدرسه عبارت از یک محیط کلی است که در آن تربیت فراگیران اتفاق می افتد. جو مدرسه شامل تمام افراد حاضر در مدرسه و روشی که مدرسه عمل می کند، است و دارای عناصری است که عبارتند از: بینش افراد، ارزش ها، نقش ها، قدرت روابط، محرک ها، گروه ها، نگرش ها، انتظارات، همکاری، رقابت، فعالیت های دانش آموزان، مراقبت ها، ارزش یابی، بازخورد، بازی و فضاها (آهنگچیان، ۱۳۸۲).

بیان مساله

در موسسات روانشناختی فعلی واژه جو یا فضای اجتماعی-عاطفی معرف عواطفی است که بواسطه روابط میان فردی در هر سازمانی بوجود می آید. در حال حاضر این واقعیت انکار ناپذیر است که عامل احساسات و عواطف بر همه جنبه های فرهنگی تاثیر گذار است و همینطور در سازمان بر ارزیابی، پیش بینی، تغییرات و اصلاحات تاثیر دارد (اشنایدر، ۱۹۸۱، به نقل از کماری هینها و همکاران، ۱۹۹۴).

نگرش اعضای سازمان بر انگیزه و رفتارشان تاثیر مستقیم دارد. در واقع شخص، سازمان خود را با توجه به جو موجود و تعاملات فی مابین تعریف می کند. این جو سازمانی به مثابه یک ویژگی و صفت سازمانی مورد توجه است. در نتیجه جو سازمانی چکیده ای از احساسات شخص نسبت به سازمانش است (کماری هینها و همکاران، ۱۹۹۴).

¹-Ainscow

²-gudled

³-Sizer

اقلیم یا جو سازمانی، بویژه اشاره دارد به کیفیت درونی یک سازمان به گونه ای که اعضای آن، این کیفیت را ادراک و تجربه کنند، به عبارت دیگر مجموعه ویژگی های درونی که مدرسه ای را از مدرسه دیگر متمایز ساخته و رفتار کارکنان آن را تحت تاثیر قرار می دهد، جو سازمانی آن مدرسه نامیده می شود (علاقه بند، ۱۳۷۸).

بیش در مورد جو و انواع فضاهای حاکم بر سازمان ها می تواند بر رشد و توسعه مراجع تربیتی موثر واقع شود. مطالعات انتقادی در زمینه یابی در مورد جو سازمانی بیانگر آنست که عوامل سازمانی مشترک در تاثیر گذاری بر این فضا و کیفیت آن دخالت دارند. این عناصر بادوام و قابل اندازه گیری هستند که در این بین نقش رفتار و ارتباط فردی برجسته است، بنابراین جو سازمانی مربوط می شود به ساختار، فرآیند و نقش در سازمان (فیلد و ابل سون، ۱۹۸۳، به نقل از کماری هینها و همکاران، ۱۹۹۴).

شناخت ابعاد مختلف جو اجتماعی و عاطفی مدرسه در بهبود بهداشت تربیتی آن بسیار قابل توجه است و در نتیجه اشراف به مفاهیم و جنبه های متنوع فضای سازمانی الزامیست (علاقه بند، ۱۳۷۸)

پرسشنامه جو اجتماعی - عاطفی مدرسه با چشم انداز اندازه گیری شناخت دانش آموزان از جو اجتماعی - عاطفی موسسات تربیتی شکل گرفته است.

بنابراین محقق با انجام این پژوهش قصد دارد به بررسی این مساله بپردازد که آیا پرسشنامه مورد نظر در مدارس ایران نیز اهداف مورد نظر را بررسی می کند یا نه؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

ماهیت محیط های اجتماعی کار در سازمان ها، از موضوع های مورد توجه علوم رفتاری و اجتماعی است. مطالعه زمینه های اجتماعی رفتار انسان، در دهه های ۱۹۳۰ و ۱۹۴۰، با تحقیقات ((کرت لوین))^۱ آغاز شد. لوین معتقد بود که رفتار انسان تابع تعامل شخصیت یا نیاز های فرد با نیروهای روانی و اجتماعی محیط فرد است. از این رو توجه به توصیف و تحلیل محیط ها به عنوان میدان های نیروهایی که رفتار انسان را تحت تاثیر قرار می دهند، حائز اهمیت است. حاصل این اعتنا در محیط های سازمانی، مطالعات پیرامون جو سازمانی و مفاهیمی نظیر آن است (علاقه بند، ۱۳۷۸).

¹ -Lewin

از آنجا که بیشتر کودکان سازمان ((مدرسه)) را تجربه می کنند و زمان زیادی را در آن می گذرانند، از معلمان و همسالان خود در مدرسه حرف شنوی بیشتری دارند و با آنان همانند سازی می کنند ، این نهاد می تواند تاثیر مستقیمی روی رشد عاطفی و اجتماعی بچه ها بگذارد. بنابراین شناخت ابعاد مختلف جو عاطفی اجتماعی سازمان در بهبود و بهداشت تربیتی آن بسیار قابل توجه است (اندرسون^۱، ۱۹۸۲).

در سال های اخیر تحقیقات تعیین کننده ای در تعلیم و تربیت انجام شده است که ظاهرا به ابعاد غیر درسی پرداخته ولی عملا تاثیر شگرفی بر پیشرفت تحصیلی و رشد همه جانبه شخصیت دانش آموزان داشته است. از عمده ترین این تحقیقات، می توان به تحقیقاتی اشاره کرد که مدرسه را بعنوان یک نظام اجتماعی نگریسته و به نوع روابط موجود در مدرسه و نتایج حاصل از آن توجه کرده است. در این تحقیقات مدرسه بعنوان جامعه ای کوچک تلقی شده که ارتباط اعضای آن با یکدیگر، فضای اجتماعی معینی را به وجود می آورد که دارای اثرات انگیزشی برای معلمان و دانش آموزان است. بنابراین مطالعه از منظر جو اجتماعی- عاطفی و تربیتی مدرسه می تواند بوسیله ارزیابی هایی در شرایط واقعی به تئوری های رفتار سازمانی منجر گردد. (کدیور، ۱۳۷۸).

در پرسشنامه جو اجتماعی- عاطفی مدرسه که برای دانش آموزان سطح راهنمایی در کشور هند طراحی شده است، تاکید بر تقابل عناصر محیطی بر متغیر های شخصی است که می تواند بوسیله انگیزش ها، توانایی ها، رضایت مندی، احساس سودمندی ... اشخاص منشا تاثیر باشد. در این روش امکان تحلیل شخص و درک رفتار گروه در یک موقعیت واقعی و در شرایط اجتماعی موثر می شود.

سئوالات تحقیق

- ۱- عوامل تشکیل دهنده پرسشنامه جو اجتماعی- عاطفی مدرسه کدامند؟
- ۲- آیا پرسشنامه جو اجتماعی- عاطفی مدرسه از روایی قابل قبولی برخوردار است؟
- ۳- آیا پرسشنامه جو اجتماعی- عاطفی مدرسه از پایایی قابل قبولی برخوردار است؟

¹ -Anderson

۴- آزمون مذکور از چه هنجارهایی برخوردار است؟

۵- آیا جو اجتماعی- عاطفی مدرسه با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه دارد؟

اهداف تحقیق

هدف کلی: دستیابی به یک ابزار عینی، پایا و روا برای سنجش جو اجتماعی- عاطفی مدارس راهنمایی دخترانه شهر تهران است.

اهداف جزئی

۱- بررسی روایی و پایایی پرسشنامه

۲- بررسی ساختار عاملی موجود در پرسشنامه

۳- بررسی تفاوت نمرات پایه های مختلف تحصیلی

۴- تهیه جدول نرم

۵- فراهم کردن زمینه های لازم جهت پژوهش های آتی

تعریف مفاهیم

جو مدرسه: ویژگی های درونی که یک مدرسه را از مدرسه دیگر جدا می کند، جو مدرسه گویند(هاپلین و کرافت^۱، ۱۹۸۶، به نقل از گودرزی، ۱۳۸۱).

جو اجتماعی مدرسه: ترکیبی از دو بعد رهبری مدرسه و تعامل های معلمان و دانش آموزان است(هاپلین و کرافت، ۱۹۸۶، به نقل از گودرزی، ۱۳۸۱).

جو عاطفی مدرسه: جو عاطفی مدرسه چکیده ای از احساس شخص نسبت به سازمانش است(اشنایدر، ۱۹۸۶، به نقل از کماری هینها و همکاران، ۱۹۹۴).

¹ -Haplin & Craft

پیشرفت تحصیلی: به مقدار یادگیری های آموزشی دانش به صورتی که توسط آزمون های مختلف درسی سنجیده می شود، اشاره می کند (سیف، ۱۳۶۵).

هنجاریابی^۱: اجرای یک آزمون بر اساس یک دستورالعمل استاندارد شده و تحت شرایط یکسان بر روی گروه نمونه تصادفی انتخاب شده از جامعه ای که آزمون برای آن جامعه انتخاب شده برای بدست آوردن نرم های آن آزمون (شریفی، ۱۳۸۴).

روایی^۲: روایی عبارتست از توافق بین نمره آزمون با صفت یا خصیصه ای که آزمون برای اندازه گیری آن ساخته شده است (کرمی، ۱۳۸۲).

پایایی^۳: منظور از پایایی، ثبات نمرات پاسخ دهندگان به آزمون و سنجش های مکرر بر روی افراد واحد و همسانی سئوالات آزمون است (بهرامی، ۱۳۸۱).

آزمون^۴: آزمون وسیله ای عینی و هنجار شده که برای اندازه گیری نمونه ای از رفتار بکار برده می شود (آناستازی، ۱۹۸۴، ترجمه براهنی، ۱۳۶۴).

تحلیل عوامل^۵: یک روش تعیین روایی سازه استفاده از تحلیل عوامل است. تحلیل عوامل یک روش پیشرفته آماری است که تحلیل همبستگی های درونی بین مجموعه ای از متغیر ها و تبیین این همبستگی ها بر حسب تعداد معدودی از متغیر هاست که تحلیل عوامل نامیده می شود (آلن وین، ۱۹۷۹، ترجمه دلاور، ۱۳۷۴).

تعریف عملیاتی

جو اجتماعی - عاطفی مدرسه: منظور نمره عملکرد آزمودنی در خرده مقیاس های آزمون می باشد.

¹ -Standardization

² -Validity

³ -Reliability

⁴ -Test

⁵ -Factor Analysis

پیشرفت تحصیلی: منظور نمره عملکرد آزمودنی در خرده مقیاس های آزمون مورد هنجاریابی است.

دانش آموزان دوره راهنمایی: منظور دانش آموزان دختر پایه اول، دوم و سوم راهنمایی هستند که در تهران زندگی می کنند.

فصل دوم

ادبیات تحقیق

